

OTİZM

Yaygın gelişimsel bozukluklar; erken çocukluk döneminde başlayan sosyal beceri, dil gelişimi ve davranış alanında uygun gelişmeme veya kaybın olduğu bir grup psikiyatrik bozukluktur. Genel olarak bu bozukluk Otizm, sosyal ve iletişim becerilerinin oluşmasını etkileyen bir gelişim bozukluğudur. Otizm genellikle yaşamın ilk 2 yılında ortaya çıkar. Otistik çocuklar genelde öğrenme zorluğu çekerler. Otistik çocukların büyük bir kısmında farklı seviyelerde zeka geriliği görülse de, zeka seviyeleri normal otistik çocuklar da vardır. Ancak genel zeka seviyeleri ne olursa olsun, Otistik çocuklar çevrelerindeki dünyayı algılamakta ortak bir zorluk çekerler

Otistiklerde, etkilenme dereceleri değişse de, aşağıdaki ortak belirtiler görülür;

- Sosyal ilişkilerde güçlük Konuşma güçlüğü
- Sessiz iletişimde zorlanma
- Oyun oynama ve hayal gücünü kullanmada zorlanma
- Değişikliklere karşı tepki ve direnç gösterme

Otizmin tipik özellikleri

Otistik Bir Çocuk,

- Başkalarına karşı ilgisizdir.
- Göz temasından kaçınır.
- Başkaları ile kendiliğinden iletişim kurmaz.
- İsteklerini bir yetişkinin ellerini kullanarak belirtir.
- Diğer çocuklarla oynamaz.
- Sürekli bir konu üzerinde konuşur. Sebepsiz şekilde ağlar, güler ve sebepsiz davranışlarda bulunur.
- Anlamsız sözleri üst üste tekrarlar.
- Nesnelere tutup sürekli döndürmekten hoşlanır. Değişikliklerden hoşlanmaz.
- Yaratıcılık gerektiren oyunları oynayamaz.
- Bazıları yaratıcılık gerektirmeyen bazı işleri oldukça hızlı ve iyi yapar.

SOSYAL GELİŞİM

Otizmi olan kişilerin sosyal bozuklukları vardır ve sıklıkla, çoğu insanın farkına varmadan sahip olduğu, diğer kişiler hakkındaki sezgilere sahip değildir. Sosyal bozukluklar çocukluğun erken dönemlerinde belirginleşir ve erişkinliğe doğru devam eder. Otistik bebekler sosyal uyaranlara daha az dikkat eder, başkalarına

çok daha az bakar ve gülümser ve kendi adlarına çok az tepki verir. Otistik çocukların daha çarpıcı normal dışı sosyal davranışları da vardır; örneğin çok az göz teması kurar, ileriye düşünen tavırlar gösterir ve başka bir kişinin eli ile oynayarak iletişim kurmaya çalışırlar. Üç ile beş yaş arasındaki otistik çocuklar başkalarına aniden yaklaşmak, duygulara karşılık vermek ve taklit etmek, konuşmadan iletişim kurmak, ya da sıra ile bir şeyler yapmak gibi sosyal kavrayışları daha az sergilerler. Yaygın inanışın aksine otistik çocuklar yalnız kalmayı tercih etmez. Otizmi olanlar için arkadaşlık kurmak ve sürdürmek zor olmaktadır. Ne kadar yalnız olduklarını, arkadaşlarının sayısı değil, arkadaşlıklarının kalitesi belirler.

OSB'si olan bireylerdeki saldırganlık ve şiddet hakkında birçok hikâye anlatılır ama çok az sistematik araştırma bulunmaktadır. Eldeki sınırlı sayıdaki veri, zekâ geriliği olan çocuklarda otizmi saldırganlık, eşyalara zarar verme ve öfke nöbetleriyle ilişkilendirir. OSB'si olan 67 çocuğun ebeveyniyle yaptığı mülakat sonucunda bu çocukların üçte ikisinin şiddetli öfke nöbetleri geçirdiğini ve üçte birinin geçmişinde saldırganlık vakaları olduğunu belirtmiştir. Öfke nöbetleri, geçmişinde dil öğrenme bozukluğu olan çocuklarda belirgin bir şekilde daha yaygındır.

İLETİŞİM

Otizmi olanların üçte biri ile yarısı arasında bir kısmı gündelik iletişim gereksinimlerini karşılayacak kadar doğal konuşma becerisi geliştiremez. İletişimdeki farklılıklar bir yaşından itibaren gözlemlenebilir. Bu farklılıklar, konuşmaya başlamadan önce anlamsız sesler çıkarmaya başlama döneminin gecikmesi, sıradışı el hareketleri, azalan heveslilik ve bakıcının sesine, senkronize olmayan tepkiler olarak sayılabilir. İki ve üç yaşından sonra otistik çocukların daha seyrek ve daha az farklı anlamsız sesler çıkardığı, sözcükler ve sözcük grupları söylediği, el hareketlerinin sözlerle daha az bağlantılı olduğu gözlemlenir. Otistik çocuklar daha az istekte bulunur ya da deneyimlerini paylaşır, çoğunlukla başkalarının sözlerini tekrar ederler (ekolali) ya da kişi zamirlerini karıştırırlar. İşlevsel bir konuşma için birleşik dikkat gerekli gibidir. Birleşik dikkat eksiklikleri OSB'li çocukların farkedilmesini sağlayabilir. Örneğin, işaret edilen nesne yerine işaret eden ele bakabilirler, ve sürekli olarak yaşlarına uygun olarak deneyimleri hakkında "yorum yapmayı" ya da "paylaşmayı" başaramazlar.¹ Otistik çocuklar hayalgücüne dayalı oyunlarda ve sembollerini dile çevirmede zorlanabilir.

Birkaç çalışmada yüksek işlevli otistik 8-15 yaşındaki çocuklar kelime bilgisi ve heceleme gibi temel dil görevlerinde kişisel olarak eşleştirildikleri kontrol denekleri ile aynı performansı göstermiş, erişkinler ise daha iyi sonuç almıştır. Her iki otistik grubu da, mecazi anlatım, anlama ve sonuç çıkarma gibi karmaşık

dil görevlerinde kontrol gruplarına göre daha kötü sonuçlar almıştır. Genellikle insanlar başlangıçta temel dil yetilerine göre ölçüldüğü için bu araştırmalar otistik bireylerle konuşan kişilerin çoğunlukla karşılarındakinin anlayabileceğinden fazla şey anlayacağını düşünebileceklerini göstermektedir.

YİNELEYİCİ DAVRANIŞ

Otistik bireyler yineleyici ve sınırlı davranışın birçok türünü gösterirler. Bunlar Gözden Geçirilmiş Yineleyici Davranış Ölçeği'ne göre şöyle sınıflandırılır:

- **Stereotipi** el çırpma, kafa ve vücut sallama gibi amaçsız hareketlerdir.
- **Kompulsif davranış** isteyerek yapılır ve nesnelere belirli bir düzende dizmek gibi rutin kuralları izler.
- **Tekdüzelik** değişikliğe karşı direnç göstermektir; örneğin mobilyaların yer değiştirilmesine karşı çıkma ya da yaptığını yarıda kesmeye karşı çıkma gibi.
- **Ritüel davranış** günlük etkinlikleri her zaman aynı şekilde yapmaktır; örneğin aynı yemeklerin yenmesi ya da aynı giysilerin giyilmesi gibi. Bu davranış, tekdüzelik ile çok yakından ilgilidir ve bağımsız bir değerlendirme çalışması sonucu bu iki faktörün birleştirilmesi önerilmiştir. **Sınırlı davranış** ilgi ve etkinliklerde sınırlı olmaktır; örneğin tek bir televizyon programı ile ilgilenmek gibi.
- **Kendini yaralama** kişiyi yaralayan ya da kendini ısırma gibi yaralayabilecek hareketleri içerir. araştırmalarında OSB'si olan çocukların yaklaşık %30'unda kendini yaralama davranışlarından etkilendiğini belirtmiştir.

Otizme özel yineleyici bir davranış yoktur ama yalnızca otizmde bu davranışlara çok sık rastlanır ve şiddetleri daha fazladır

DİĞER BELİRTİLER

Otistik bireyler, tanı konmasına neden olmayan ama hem bireyi hem de ailesini etkileyen başka belirtiler de gösterebilir.¹ OSB'si olan bireylerin çok küçük bir kısmı, önemsiz bilgilerin ezberlenmesinden, **otistik savantların** olağanüstü yeteneklerine kadar değişen bir yelpazede sıradışı yetenekler sergiler

Algısal uyarılara karşı alışılmadık tepkiler otistik çocuklarda daha yaygın ve belirgindir ancak algısal belirtilerin otizmi diğer gelişim bozukluklarından ayırdığına dair yeterli kanıt bulunmamaktadır.¹ Bu tepkilere çocuklarda daha sık rastlanır: Otistik yetişkinlerde görülmemesine rağmen, otistik çocuklarda dokunarak algılama bozuklukları olduğunu gösteren birkaç çalışma vardır. Aynı çalışmalar otistik erişkinlerin karmaşık hafıza ve fikir yürütme konularında daha çok sorunları olduğunu göstermiştir; bu sorunlar yetişkinlerde daha belirgindir. Çeşitli çalışmalar, **kas güçsüzlüğü** (hipotoni), **kaba motor disfonksiyon** (apraksi) ve

[parmak uçlarında yürüme](#) gibi değişik motor bozukluklara rastlandığını göstermiştir; OSB'de şiddetli motor bozukluklar görülmez¹

Atipik yeme davranışı OSB'si olan çocukların dörtte üçünde görülür ve eskiden tanı koymada bir gösterge olarak kullanılırdı. Seçicilik en yaygın sorundur, ama yeme ritüelleri ve yemeği reddetmek gibi sorunlarda ortaya çıkabilir; bunlar yetersiz beslenme ile sonuçlanmaz. Bazı otistik çocuklarda [gastrointestinal](#) (Gİ) semptomlar görülse de otistik çocukların normalden daha fazla Gİ sorunları olduğunu destekleyecek yeterli basılı veri bulunmamaktadır; çalışmalar çelişkili sonuçlar vermektedir ve Gİ sorunları ile OSB arasındaki bağlantı tam olarak belli değildir.¹

Gelişimsel bozuklukları olan çocuklarda [uyku](#) sorunlarının çok yaygın olduğu bilinmektedir, eldeki kanıtlara göre OSB'si olan çocukların daha da fazla uyku sorunu bulunduğu görülmüştür. Otistik çocuklar, uykuya dalmakta zorlanma, sık sık geceleri uyanma ve sabahları erken kalkma gibi sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedirler. OSB'si olan çocukların üçte ikisinin uyku sorunları olduğunu belirtmiştir. OSB'si olan çocukların ebeveynlerinin stres düzeyleri çok yüksektir. OSB'si olan çocukların kardeşlerinin, OSB'den etkilenen kardeşe daha büyük ilgi beslediği ve daha az çatışma içine girdikleri belirtilmiştir. Bu kardeşler erişkin olduklarında kardeşlik ilişkilerinin zayıflaması ve olumsuz sağlık sorunları yaşama riskleri yüksektir.